

СНН

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 8. фебруар 2007.

Нова серија, г. XVII, бр. 6



Др Војислав Ластич, добитник Повеље Светог Саве

Награда за животно дело

Фото: ИВАН ЈАКШИЋ

Седница Самоуправе Срба у Десци Месечно по једна приредба



Кристифор Брцан

Након веома успешно приређеног дочека српске Нове године, Самоуправа Срба у Десци је 19. јануара одржала своје заседање на којем је поред сумирања већ поменуте приредбе, на дневни ред ставила и светосавску прославу, расподелу календара месном српском становништву и тачку „разно“.

Чланови бираног тела Срба у Десци предвођени председником Кристифором Брцаном, новогодишњи бал, одржан 13. јануара, оценили су веома успешним, наиме, окупило се 300 гостију па је на крају приредбе остало мало средстава. Осим тога, и путем томбола сакупљено је 130.000 форинти, која свота је ради куповине најпотребнијих ствари обезбеђена малишанима Српског забавишта и ђацима Српске основне школе.

У наставку седнице говорило се о светосавском празновању приликом којег и месна Српска мањинска

самоуправа излази у сусрет декламаторима, пре свега колачима, соковима и другим слаткишима. За угодшење рецитатора најлепших песама о Растку Сави Немањићу издвојен је финансијски оквир довољан за достојно гостопримство.

Самоуправа Срба у Десци била је великодушна и по питању расподеле „Српских календара 2007“: одлуком бираног тела је сваком српском дому у селу бесплатно обезбеђен по један примерак годишњака.

У „разном“ највећа пажња је посвећена приредбама... Дешчанска српска мањинска самоуправа је одлучила да од фебруара покрене клупске приредбе које ће се редовно одржавати сваког месеца. Пре свега, ради се о организацији књижевних вечери, научно-популарних предавања, а пошто Сегединци већ практикују сличним клупским занимањима, Кристифор Брцан, председник бираног тела Срба је најавио да ће приликом планирања разних форума консултовати са руководиоцима сегединских Срба како не би дошло до подударана приредаба. У сваком случају, већ током фебруара предвиђа се прво клупско вече а гост Дешчана, највероватније, биће Павле Папулин, бивши лектор за српски језик Сегединског универзитета.

Све у свему, Самоуправа Срба у Десци је одлучна да својим програмима још више мобилише и активира српски живаљ који је одувек испољавао велику заинтересованост за српску културу.

П. М.

Седница Сегединске српске заједнице и месне Српске мањинске самоуправе

Уведен интернет у сегединском Српском клубу

Чланови руководства Сегединске српске заједнице и месне Српске мањинске самоуправе остали су верни својим навикама, наиме, 30. јануара, у сегединском Српском клубу одржали су заједничко заседање.

Форумом је председавао Томислав Роцков, председник Самоуправе Срба у Сегедину а чланови двеју организација најпре су позитивно оценили овогодишњу светосавску прославу, одржану на Сегединском универзитету.

Посебна пажња посвећена је судбини сегединске српске забавишне групе, наиме, због планиране изградње једног тржног центра на локацији где се налази образовна установа коју похађају наши малишани, доведен је под знак питања опстанак Забавишта у Риго улици.

Будући да и месна Српска мањинска самоуправа има одређену улогу у решавању проблема, чланови бираног тела Срба су заузели став да ће испоштовати одлуку родитеља према којој, ако заиста дође до селидбе, нова локација буде у Хуњадјевој улици. Од три могућности, које су понуђене, ова се сматра најповољнијом, међутим, остаје да се види шта ће донети сутра, тј. да ли ће заиста кренути радови изградње поменутог тржног центра...

У „разном“ се највише говорило о

плановима, програмима за 2007. годину. Присутни су се сложили да се скупштинска седница Сегединске српске заједнице одржи 4. марта а одмах након поменутог заседања уследиће и прослава Дана жена. Посебна пажња посветиће се традиционалним програмима као што су празновања храмовне славе Летњег св. Николе и „Дана српске културе у Сегедину“ а неће бити запостављене ни приредбе као што су „Дани мањина“ и прослава „Дана града у Сегедину“.

Срби у Сегедину и ове године планирају реализацију бар једног поклоничког путовања, наиме, похођење наших древних светиња, ма где оне биле, увек представља изузетно важан, омиљени програм међу српским живљем у граду на Тиси. Баш зато, ускоро ће бити донета одлука куда да се иде и какав буџетски оквир да се обезбеди за обилазак древних српских православних богомоља.

Сегедински Срби ће се свакако укључити и у манифестације које приређује Дом народности, Друштво пријатеља словенских култура и друге мањинске установе, организације... Још већи нагласак ће се стављати на сарадњу са српским мањинским самоуправама у Новом Сентивану и Десци, као и са тамношњим Културно-уметничким друштвом „Банат“.

Руководства Сегединске српске заједнице и месне Српске мањинске самоуправе су подвукла да што веља унапредити сарадњу и са матичном нам земљом Србијом.

Томе, између осталог, може да допринесе и интернет који је уведен у сегедински Српски клуб. Светска мрежа обезбеђује многобројне могућности тешњег повезивања са Србијом а друга радосна вест је да су се сегедински Срби прикључили и на кабловску телевизију. Понуде разоне су проширене, а то је и добро јер се одређени број женских чланова месне српске заједнице редовно окупља, сваког четвртка, у клубу где води разговоре и жељан је да погледа видео филмове и ЦД-е на којима се налазе снимци овековечени на поклоничким путовањима по Србији.

Сегединци су одлучили да и током ове године буду марљиви конкурсанци како би допунили свој буџет. На том пољу и прошле године били су веома марљиви па су путем разних фондова, задужбина дошли до додатна три милиона форинти – овом ставком задовољили би се и ове године.

На крају заседања, чланови двеју организација су се сагласили да се следећа заједничка седница одржи крајем фебруара како би се што боље припремила скупштина Сегединске српске заједнице и прослава Дана жена.

П. М.

Седница чанадске српске самоуправе

О овогодишњим плановима у Чанаду

Самоуправа Срба у Чанаду је одржала своје прво овогодишње заседање. Предвођено председником Фрањом Коларом, бирано тело Срба у поменутом поморишком насељу је 29. јануара заседало и том приликом размотрило план рада и буџет за текућу годину.

Чланови месне Српске мањинске самоуправе су одлучили да током 2007. улепшају сеоско гробље, поставе нову ограду, достојно прославе своју храмовну славу и потпомажу учешће чанадских фудбалера на традиционалном турниру у малом фудбалу где се надмећу насеља настањена српским живљем.

На то се надовезује веома радосна вест да је Штедионица из Апатфалве одлучила да опреми фудбалере из Чанада: обезбедила им је осам комплета дресова.

На седници је размотрен и споразум који је склопљен између већинске и Српске мањинске самоуправе а односи се на пружање помоћи локалне самоуправе бираном телу Срба. Поред обезбеђивања савета на пољу финансијског пословања, већинска самоуправа ће Самоуправи Срба у Чанаду изаћи у сусрет у разним случајевима: приликом

обављања телефонских позива, фотокопирања разне документације итд. Све то, како рече Фрањо Колар, председник месне Српске мањинске самоуправе, много значи поготово ако имамо у виду да је Чанад текућу годину отпочео са буџетским дефицитом од – 40 милиона форинти!

Наравно, бирано тело Срба ће настојати да свој скромни буџет допуну путем конкурсних средстава а то је, поред реализације планова, и зато важно јер у селу постоји заједнички Српско-румунски клуб чије режисијске трошкове заједнички сноси две мањинске самоуправе.

Предраг Мандић



Фудбалери Чанада

Српска самоуправа у Сентандреји

На државном буџету

Српска самоуправа у Сентандреји у овој години из градске касе по свој прилици неће добити ни форинту, јер због крупног финансијског дефицита општина већ дуже време једва саставља крај с крајем. Како наглашава председник самоуправе, Коста Вуковић, реализација овогодишњег плана рада ослањаће се на загарантована државна средства (нешто више од 600 хиљада форинти), односно конкурсисање, што самостално, а што у сарадњи са српским културним удружењем.

Намера наше организације јесте да поред традиционалних приредаба, обележавања Видовдана и Преображења, акценат стави на уч-

вршивање сарадње са привредним и културним посленицима града Панчева. Током прошле године успостављени су пословни односи тамошње привредне коморе са привредном комором Пештанске жупаније, што би на дужи рок требало да има позитивне ефекте и на српску заједницу у Сентандреји. Планава дакле има, али њихова реализација пре свега зависи од материјалних средстава, којих за сада нема довољно. У српској самоуправи се надају да ће се током године ситуација постепено поправљати и да ће зацртано на најбољи могући начин привести крају.

С. М.

Даринка Матић-Маровић

Радост певања

Поводом недавно одржаног концерта чувеног београдског хора Collegium musicum у концертној дворани Старог Будима, за краћи разговор замолили смо диригента, Даринку Матић-Маровић, дугогодишњег ректора Универзитета уметности и једног од наших највећих музичких педагога. Даринка Матић-Маровић на челу Collegium musicum налази се од самог оснивања, што значи тачно три и по деценије, а истовремено води и мешовити хор „Обилић”, који такође спада у сам врх српског и европског хорског певања:

– Без обзира што сам обишла цео свет, за мене је Будимпешта заиста значајан бисер, који ме увек привлачи, у првом реду због своје културе, као и свега осталог што пружа и има. Као студент била сам чланица КУД-а „Бранко Крсмановић” са којим сам као играчица обишла буквално цео свет. Та радост и оно што сам осетила дружећи се у „Бранку Крсмановићу”, желела сам да пренесем младим генерацијама. То је оно што носи сваког човека и одатле потиче мој велики ентузијазам. Много је брако-

ва склопљено у оба друштва, где обично сопран гледа баса, а тенор гледа алт и то су углавном бракови који су опстали све до данас. Чланови „Обилића” су иначе студенти београдског Универзитета, којима је певање хоби. Они, међутим, прођу такав репертоар који је понекад много већи него што то пролазе многи други, професионални ансамбли. Моји сусрети са бившим члановима веома су дирљиви, јер постоји њихова велика љубав према мени, као и моја према њима и увек речи: „Професорка, Ви сте нас свему научили. Са Вама смо провели најлепши део живота и научили смо оно што нико други није могао да нам пружи.”

Да би се било и остало на врху мора много да се ради и мислим да је моја највећа срећа што сам била и остала скромна и што нисам уображена, барем тако људи кажу. Никада се не задовољавам, увек радим даље и даље... Кад завршим један концерт одмах мислим на следећи, који мени и онима који слушају увек пружа једну нову, незаменљиву радост.

С. М.

Све мање пара за Музеј Епархије будимске

Тенденција смањивања буџета црквеног музеја у Сентандреји започета пре две године, по свему судећи наставиће се и у 2007. Наиме, са 16 милиона форинти сума је смањена на десет, што значи да ће једина црквено-уметничка институција тог типа у Централној Европи, до краја године бити осуђена на пуко преживљавање.

Једна од шанси за опстанак, наглашава историчар уметности и кустос Музеја Коста Вуковић, јесте повећање броја посетилаца, тј. прихода од улазница, односно, максимално ангажовање на конкурсима различитих фондова. Томе у прилог иде и вест да су на једном од та-

ких конкурса недавно добијена значајна средства за рестаурацију библиотечног фонда, а има обећања да ће се нешто моћи тражити и из интервентног фонда предвиђеног за ове сврхе.

Лепа вест је намера Музеја да уложи максималне напоре како би се рестаурирала два платна Катарине Ивановић (плаштаница и портрет Катарине Догали), откривена пре извесног времена у Стоном Београду. Уколико би се у овај поступак укључиле и наше самоуправе путем одговарајуће материјалне помоћи, посао би могао да буде завршен у другој половини године када би се приредила и свечана промоција. Друга фа-

Бал мањина у Сегедину

У сегединском Ресторану „PICK Klub”, 3. фебруара одржан је традиционални бал мањина. Након уводних поздравних речи др Иштвана Тота, председника Народносног савеза у Сегедину и Ласла Кевера, председника Савета удружења мањинских самоуправа у граду на Тиси, представници мањина до ране зоре су се веселили, дружили, играли, певали, разговарали о актуелностима које се тичу народности у граду, односно држави.

На приредби, поред добре музике, разоноде, сервирана је и укусна вечера, наступала је дама која је извела трбушни плес, а они срећнији, захваљујући томболама, имали су прилику да са собом понесу вредне награде.

Бал народности одржаће се и следеће године, а месец приређивања ове традиционалне манифестације, по уходаном обичају, остаће фебруар.

П. М.

Шест и по чуда на „Шареној барци”

У гостима глумица Вишња Петровић



Гошћа из Крушевца на „Вогу”

Замишљена као пријатна разонода у зимским месецима, популарна дечја манифестација „Шарена барка” одржана прошлог викенда на будимпештанском броду „Вог”, поново је окупила наше клинче и клинцезе, увек жељне игре и добре забаве. Организатори су се и овог пута потрудили да приредне нешто ново и оригинално па су у госте позвали младу крушевачку глумицу Вишњу Петровић. Нашој дечјој публици представила се једночином „Шест и по чуда”, која је девојчице и дечаке не само насмеја-

ла, већ и натерала да у њој активно учествују.

Вишња Петровић иначе у Мађарској борави други пут, а они нешто старији сећају се је из летњег језичког кампа „Вук Караџић”. Иако последњих година живи у Новом Саду, где тренутно игра у неколико представа за децу и одрасле, Вишња истиче да је прве кораке на даскама које живот значе направила у родном Крушевцу, где је о овој професији и највише научила. На сцени је већ читавих десет година иако је тек недавно постала пунолетна и формално закорачила у свет одраслих.

Каријеру је започела на плесном подијуму, а глумом је, како каже, почела да се бави из ината. Популарни дечји глумац из актуелне домаће телевизијске серије једном приликом није хтео да јој да аутограм, што је био довољан разлог да се мала Вишња зарекне да ће једнога дана она бити од њега популарнија. Њени дани у сваком случају тек долазе, а судећи по реакцијама публике у нашој средини увек ће бити радо виђен гост.

На „Барци” су иначе већ почеле припреме за сезону маскенбала, јер су деца уз помоћ Дијане и Милана Ђурића правила маске од папира и сунђера. Било је сокића, гибаница, добре музике и дружења, све до 13 часова када је објављен „разлаз”, али само до следеће прилике.

С. М.

С. М.

Др Војислав Ластиха, добитник овогодишње Повеље Светог Саве, ССМ

У малој заједници важе другачији закони

З а др Војислава Ластиха, коме је ове године припала светосавска награда Самоуправе Срба у Мађарској, с правом се може рећи да иза себе има веома бурну биографију, живот препун успомена – лепих и оних које то нису. Разговор са лауреатом започели смо његовим присећањем на доба најранијег детињства, које је било обележено честим селидбама, због природе посла његовог оца.

– Сећам се детињства у Сентивану, пошто је отац тамо био свештеник. Фамилије Путник и Ацков су имале децу мог узраста, па смо се заједно играли. Затим смо прешли у Мађарбоју, али сам први разред основне школе завршио у Ловри, која је тада била чисто српско село. Сви народни обичаји су поштовани. Рецимо, ујутру на Божић смо морали да обиђемо сву ужу родбину и да им пожелите све најбоље. Ми деца смо се утркивали ко ће пре да честита рођацима и увек смо били награђени с њихове стране.

Затим смо мој брат и ја ишли у липовску школу, где смо такође брзо упознали своје вршњаке. Било је проблема са превозом до школе, поготово зими, па су нас из околних српских кућа увек позивали унутра, да не бисмо зебли чекајући аутобус. Нажалост, у Липови сада има много мање Срба.

Чега се најрадије сећате из дела свог детињстваведеног у Мађарбоју?

– У Мађарбоју су нам у суседству били Соколовићи, мало даље Вуковићи, који су такође имали деце, па смо ми тамо већ чинили једну малу дечју заједницу и често ишли



„У Мађарбоју су нам у суседству били Соколовићи, мало даље Вуковићи, који су такође имали деце, па смо ми тамо већ чинили једну малу дечју заједницу и често ишли на Карашицу.“

на Карашицу. У то време у Мађарбоји се у цркви није само одржавала служба, него су се славиле и славе, на Богојављење се светила водица, а толико је било деце да се и Врбица одржавала.

Мој отац је у Мађарбоји био парох, а администратор у Илочцу, Вилању, Великом Будмиру, тако да је мој старији брат обилазио са оцем та села као појак, а када би он био болестан, ја сам га замењивао. У Великом Будмиру је тада била само једна српска породица – Панто, тако су звали домаћина. На цркви су била три звона и увек би летело перје са торња када бих звонио. Међутим, служба се одржавала и поред тога

што је била присутна само једна породица. После тога се и она иселила, а црква је срушена.

Ишли смо и у Вилањ, где сам ја на велики четвртак клепетао, пошто се тога дана не звони. Шакићеви су ми дали једну велику даску у коју сам ударао. То је било велико изненађење за Швабе и остале, нису знали шта се то дешава.

Тих година такозвана оптација Срба из Мађарске је била у завршној фази. Сећате ли се неких од Срба који су заувек отишли са ових простора?

– Тада је оптација била при крају, па је још увек постојала веза оних који су се иселили, са нама у Мађарској. Венчавали су се једни са другима, па је било свадби са обе стране границе.

Многи Срби из Мађарске, на пример из Илочца, имали су земљу у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца у време Хортијеве владавине. Они су имали дозволу да прелазе границу и обрађују имања, али су били обавезни да се кући врате пре мрака.

Под каквим околностима се ваша породица преселила у Печуј, где сте ви наставили школовање?

– Отац је отишао у пензију када је Епархија хтела да му да парохију у Шумберку. Он то није прихватио јер тамо не бисмо имали од чега да живимо. Пошто је званично престао да ради, преселили смо се у Печуј, где смо купили кућу на периферији града.

Тамо смо затекли неколико српских и македонских породица. Међу њима је најбоље стајао Богдан, па је он прихватио да буде председник црквене општине, коју су тада основали. Једно време су биле службе заједно са Бугарима, а када је наша црквена општина добила новац из Шиклоша, купљен је један део зграде у којој се данас налази српска православна капела. Добили смо иконостас из Бешке цркве у Сентадереји и тако основали капелу.

Ви и ваша породица учествовали сте у првом послератном друштвено-политичком организовању Јужних и осталих Словена у Барањи. Како је то практично изгледало?

– Крајем Другог светског рата у тај део Мађарске долазе југословенске и руске трупе, па је и у Печују основано одељење Антифашистичког фронта Словена. Отац је учествовао у његовом организовању, док сам ја по српским и хрватским насељима продавао часопис „Слобода“, који је тада излазио. Продаја је ишла одлично, а за узврат сам добијао јаја, пошто тада новац није вредео скоро ништа.

Ипак, захваљујући Текелијануму који је у то време још живео, успели сте да наставите школовање у Будимпешти?

– После гимназије примљен сам на Технички факултет у Будимпешти и постао питомац Текелијанума. Зграда је у то време била оштећена, а питомци су боравили у две, три просторије. Пошто сам дошао последњи, добио сам једну мању собу без прозора и било је хладно.

У Текелијануму је било ученика из свих крајева Мађарске и одмах смо почели да се дружимо. Заједно смо учили, понекад се проводили, ишли на утакмице... Имао сам срећу да је Текелијанум близу факултета, па нисам морао да пешачим. Било је и намирница, а оно што ми је требало набављао сам у Ловри. Пошто сам имао стипендију, био сам обавезан да све испите положим у року, са најмањом просечном оценом – добар. То ме је мотивисало да за четири године завршим студије, што је био најбржи рок.

Сећате ли се какав је тада био режисмент живота и рада у задужбини Саве Текелије?

– Имали смо директора Текелијанума, постојала је и библиотека из које сам користио неке уџбенике, а важио је и строги кућни ред. Питомци су били цењени, имали смо послугу која је водила рачуна о нама, а за празнике смо добијали и по чашу вина. Велика сала је служила за спортске активности и није било више обавезно учити појање.

Када је дошла резолуција Информбироа све је то укинуто и Текелијанум је постао државна имовина,



„После рата сам по српским и хрватским насељима у Барањи једно време продавао часопис „Слобода“, који је тада излазио. Продаја је ишла одлично, а за узврат сам добијао јаја, пошто тада новац није вредео скоро ништа.“

тако да сам ја припадао последњој генерацији његових питомаца.

Претпостављам да у то време није било неопходно дуго чекати на прво запослење?

– У Државном грађевинском уреду пештанске жупаније запослио сам се 1950. године, али пошто је

Јака интелигенција оснажује заједницу

– За мене је част и велико задовољство што је ове године мени припало одликовање Самоуправе Срба у Мађарској – повеља Светог Саве. Када човек добије одликовање одмах помисли зашто је добио и да ли је вредан тога. У образложењу одлуке стоји: зато што сам живео и радио у светосавском српском духу и активно учествовао у животу српских заједница и организација. Све то у првом реду могу захвалити своје оцу и мајци, својој супрузи и кћерки, као и целој породици, која ме је у томе увек подржавала. Исто тако, у томе су имале значајну улогу и наша црква, вероисповедне школе које сам похађао и бројна шира родбина. Све то заједно је учинило да postanем добар Србин, да заволим наш језик, обичаје, културу, историју и да будем поносан на њих.

Са друге стране, као грађанин државе Мађарске, увек сам се трудио да својим радом и поштовањем закона државе у којој живим допринесем поштовању и равноправности српске мањине на овим просторима. Као Србин-интелектуалац сматрао сам да је моја обавеза да помогнем нашем народу у расејању да и у неповољним условима опстане и сачува свој идентитет. Мој рад и животни пут увек је био везан за крвоток и историју српске мањине у Мађарској и то потврђује колико је важна улога и донекле одговорност интелектуалаца у очувању и развоју националног идентитета.

Зато и убудуће треба да нам буде важан циљ бројчано и квалитативно јачање наше интелигенције. Са великим поштовањем се захваљујем Самоуправи Срба у Мађарској, а преко ње и целој српској заједници у Мађарској што ми је доделила Повељу Светог Саве. То ме обавезује да и даље радим у духу Светог Саве и надам се да ће ме здравље још дуго послужити да у том раду истрајем.

Бурна биографија

У образложењу Самоуправе Срба у Мађарској за доделу овогodiшње Светосавске награде, поред осталог се подсећа да је др Војислав Ластих рођен у Бати 1928. године као треће дете Светозара и Наталије Ластих. Године 1935. уписује се у српску вероисповедну школу у Ловри, а после првог разреда школовање наставља у Липови, пошто у Мађарској где је породица тада становала није било српске школе, и похађа је све до четвртог разреда. Потом се породица сели у Печуј, где Војислав постаје ђак државне гимназије Сечењи.

После Другог светског рата, у тешким материјалним околностима наставља школовање и 1946. године са одличним резултатом полаже испит зрелости. Исте године примљен је на Технички факултет Универзитета у Будимпешти и постаје питомац Текелијанума. Након четири године апсолвира и добија диплому грађевинског инжењера.

Године 1950. запошљава се у Државном грађевинском уреду пештанске жупаније, а после пар година, прелази у тада највеће пројектантско предузеће у земљи. За време свог активног радног века завршава и студије грађевинске економије и постепено напредује на професионалном пољу. Године 1988, као стручњак са бројним иновацијама, одлази у пензију са места главног стручног инжењера.

У овом периоду живота у више наврата бива одликован за свој рад. Добитник је Ордена рада III степена, златне и сребрне плакете за иновације, а у два наврата му је додељено признање истакнутог грађевинара.

Отхрањен у српском духу, у традиционално православној породици, већ од малена активно узима учешће у животу своје заједнице. Крајем Другог светског рата помаже оцу у организовању и оснивању Бачког-Барањског друштва, а након тога државне организације Антифашистичког фронта Словена. Активно узима удео у друштвеном животу српске заједнице у Печују, у српским насељима у околини Будимпеште као и у активностима Текелијанумске омладине.

Са својим братом Љубомиром од самог оснивања учествује у раду заједничког Јужнословенског клуба, а од 2001. године до данас, председник је Српског културног клуба у Будимпешти. Члан је Српског демократског савеза, где је једно време радио као председник контролне комисије.

Др Војислав Ластих је три мандата за редом, од 1994. године, мањински посланик и председник Српске самоуправе у Чобанцу, где и данас живи са супругом Софијом.

плата била јако мала, прешао сам у држано пројектантско предузеће. Тада је у пуном жеку била обнова земље, тако да су грађевински инжењери били потребни и ја сам имао прилике да се докажем у својој струци, посебно путем бројних иновација, а и у области грађевинске економије коју сам касније завршио.

И даље сам имао везу са друштвеним животом наше заједнице, пошто је мој старији брати био у руководству омладине Демократског савеза Јужних Словена. Међутим, после резолуције Информбироа промењено је руководство, многи су позатварани и то је трајало све док се није појавио Имре Нађ, 1955. године. Касније је Кадаров режим постепено почео да се отвара, тако да је седамдесетих година покренут клупски живот Јужних Словена, у коме сам учествовао заједно са својим братом.

Колико је комунистичка партија у Мађарској, којој су у то време многи припадали, имала утицаја на верски живот својих чланова и неговање традиционалних народних обичаја?

– У Мађарској није био тако строго забрањиван верски живот и одржавање наших обичаја. Ако у граду то није увек било могуће, ишло се на село, где је то било слободно. Када је у питању фирма, један од разлога мог преласка из грађевинског уреда у пројектантско предузеће је, осим материјалне стране, било и то што је политика почела да се меша са послом. Међутим, и у новој фирми се показало да је припадање партији било потребно уколико се желело напредовање у струци. Друга

ствар је што су Мађари генерално, па и многи од оних који су припадали партији, Русе сматрали окупаторима. Овде никада није заживела слепа послушност свих чланова партије, па је још Ракоши говорио да је довољно да међу њима буде само пет одсто тврдих комуниста, који ће држати остале.

Мој отац је био против подржавања наших вероисповедних школа, па су га сменили. Био је против политике коју је у ДСЈС тада заступао Антун Роб, па су га опужили да је био и против те линије. Док су мог брата Љубомира затворили и осудили на десет година робије, мене нису дирани, а једино моју генерацију нису звали ни у војску.

Данас као пензионер живите у Чобанцу. Колико видимо, тамо сте наставили активности у мањинском животу?

– У пензију сам отишао 1988. године, мада сам још неко време радио у предузећу као саветник. Када је моја супруга наследила имање у Чобанцу, постепено сам прешао у то место. Мајка ми је из земљорадничке породице, па ми је ваљда то у крви. Обрађивао сам земљу и одржавао имање, а упоредо са тим био сам ангажован у јужнословенском клубу.

Помогао сам заједници колико сам могао, али је много тога било ван наше моћи. Најпугубније по Србе у Мађарској је опадање наталитета и мешовити бракови. Број је толико опао да у тако малој заједници важе сасвим другачији закони него у нормалним приликама и све је теже.

Док су постојале вероисповедне школе, у Чобанцу је била обезбеђена школска зграда чак и за десет

ученика. Учитељи су имали кућу и земљу, а парохија је имала својих 35 ланаца. То смо видели у земљишним књигама када смо покушали да вратимо школску зграду. Нажалост, у томе нисмо успели, јер епархија није обратила пажњу на то, тако да је већ било касно када смо ми покушали. Сада школску зграду користи наша самоуправа, а од недавно је тај објект дом народности. Осим српске самоуправе, од мањинских тамо постоје још о немачка и ромска.

Који су данас приоритетни задаци Српске мањинске самоуправе у Чобанцу, на чијем сте челу?

– Циљ нам је да радимо на очувању српског језика док год то буде могуће. Покренули смо ђачки аутобус да би они који то хоће, могли да похађају нашу школу у Будимпешти. Осим тога, материјално помажемо и цркву, пошто се тамо негује наш језик. Обезбедили смо једну пристојну суму да свештеник и појак буду награђени. Такође увек издвајамо средства за одржавање гробља. У селу постоји један крст и изборили смо се да то место добије назив Српски трг, што је већ исписано.

У српску школу иде четворо ђака из Чобанца, а оних становника чија је национална свест српска има између тридесет и четрдесет. Осим њих ту је и двадесетак оних који се на неки начин везују за нашу заједницу, било родбинским везама са нашим живљем или преко интересовања за фолклор. Велики догађаји за нашу мањину у Чобанцу су окупљање на светог Илију и Дан народности. То је потребно да би се већинском становништву и локалној самоуправи показало да ми постојимо и да смо активни. Наше финансије и администација се обавља-



„У Текелијануму смо имали директора, постојала је и библиотека из које сам користио неке уџбенике. Важио је и строги кућни ред. Питомци су били цењени, имали смо послугу која је водила рачуна о нама, а за празнике смо добијали и по чашу вина.”

ју преко локалне самоуправе, иако ми имамо посебан подрачун. Учествујемо на свим манифестацијама које организује земаљска српска самоуправа како би наша мала заједница што чвршће била повезана са великом.

Нашем заседању једном годишње присуствују председник локалне самоуправе и јавни бележник, јер нам је жеља да их упознамо са нашим активностима. Тада буде присутно по тридесетак наших мештана, који председнику и бележнику постављају актуелна питања везана за нашу мањину. Имамо и неколико омладинаца који су чланови Културно-уметничког друштва „Опанци” из Помаза, па и њих помажемо колико можемо.

Драган Јаковљевић

Подаци за историју

Присећајући се почетка Српског културног клуба у Будимпешти, чији је данас председник, др Војислав Ластих каже:

– Клуб је основан 1972. године, пошто су биле обезбеђене просторије за његов смештај у тадашњем издавачком предузећу на Тргу Ференца Листа. Приликом оснивања је била заступљена сва наша интелигенција, а и Мађари који су се бавили мањинским питањима.

Касније смо добили место у Зичијевом дворцу у Старом Будиму. Тамо је посећеност била велика, а осим предавања било је и изложби, имали смо велику салу где су наступали школски хор и оркестар. Одржавали смо везе и са клубовима у Тукуљи, Помазу, Чипу, Бати и другим местима. Било је и славских програма, кад се певало и веселило. Тада нам је и материјална ситуација била наклоњена па смо могли да будемо активнији у организовању разних програма. Окупљали смо се сваког четвртка или на састанима или на неким приредбама. Близу је била приградска железница, па су нас често посећивали пријатељи из Калаза и Помаза. Сваких пар година мењало се руководство клуба, да не бисмо дошли у ситуацију да председник буде увек само из редова једне националности.

Потом смо у Дому културе „Мала круна” добили место у једном подруму. Пошто то није за нас било одговарајуће место, Цветко Недучић је издејствовао да нас у Градоначелничком уреду прими Габор Дењски. Тада смо добили место у Центру за културу „Ланг”, у Рожевај уличи број 3. И даље је долазио један број Хрвата, нарочито Градишћанских, којима је у нашем клубу било добро. Ипак, пошто се већина Хрвата повукла, никако нисмо могли да саставимо руководство онако како смо то радили раније. После више неуспешних покушаја да сместимо клуб под заједнички кров са Српском самоуправом у Будимпешти, у томе смо успели, тако да нам они сада покривају режијске и административне трошкове.

Песмом овенчани догађаји у Сантову (1)

Сантовачка буна и прелазак у православље 1899. године

У 26. броју новосадског *Браника*, 4/16. марта 1899. године, Тихомир Остојић је објавио чланак под насловом „Сантово у народној песми”. Он свој напис почиње следећим речима: „Ма како човек мислио, догађај у Сантову је нешто необично. Мени је и сад чудновата цела ствар. Тамо сам био и својим очима видео и опет ми долази све као сан. Откинути се од великог и силног католичког колоса није мала ствар. А то учинише прости сељаци. И ради чега учинише? Ради тога, да сачувају свој језик. Све то показује да тај народ, који има идеала, народ који до сад живљахе у загишћу, заборављен од свију, али који, када требаше, ломи свачим што му гази светиње народне. Један красан и поучан пример за све Србе!”



Сантовкиње, крај XIX века

Јединствен догађај у Сантову, самовољан прелазак из католичке вере у православље, због наметнуте мађаризације у месној цркви коју је спроводио жупник Јанош Батори, одразио се и у поезији. Драматична и крајње напета ситуација присутна је како у народним песмама, тако и у стиховима чији је аутор познат. Лирско дело сантовачког народног стихотворца, Фрање Божића Шљегиног, по свему судећи, настало је негде почетком 1897. године као реакција на неуспели покушај да се у сантовачкој цркви миса поново служи на шокачком језику. (*Хрватски календар*, 1997.) Наиме, тадашњи калачки бискуп Ђерђ Часка није услишио молбу трочлане депутације коју су чинили Јаша Проданов, Шандор Андрин и Живко Велин.

*Тужна Госпа на небеса плаче,
издо нас је бискуп из Калаче.
Ричи наше оду му крај ува,
од њега је боља и маћува.
Неће бити у Сантову мира
док свећеник у срце нам дира,
док он гази наш језик примили
што су нам га стари оставили.
Њему дража бискупова плаћа,
па не служи шта му кажу браћа,
шта му каже Шокадија наша
која мољи много Оченаша,
да свећеник и бискуп не гршиш
да Бог драги молбу нам услиши.
(...)*

Овај детаљ Божићеве песме одаје сву дубину огорчења и незадовољства Сантовчана. Но, вратимо се часком горе наведеном чланку Тихомира Остојића. Он је у свом извештају о догађајима у Сантову, између осталог, обелоданио и стихове чији је аутор непознат. На његово питање ко је саставио песму, девојке из Сантова су одговориле:

„Ми саме.” У њој је опеван одговор Сантоваца на изазов који их је задесио. Истовремено, у песми се појављује мотив бунта, подсмеха, али и ината.

*Црно слово бил папир
у Сантову није мир,
у Сантову буна здраво,
јел тражимо право.
Сантовачки Маџари
ала су насраћали,
Шокци су је одјурили,
а цркву откупили.
Сад Маџари говоре,
да продаду волове,
па да праву цркву нову
ко што ј' у Ђакову.
На папиру три лота
је л' ти попо срамота,
што у цркве свита нема,
ни људи ни жена?
Чита попа новину
баи на нову годину,
да ће бити Шокци мили
ко што су и били.*

У следећим стиховима које је Остојић забележио слушајући младе Сантовкиње, наговештава се већ и могуће решење. Због незадовољства у окриљу Римокатоличке цркве, Сантовчани су спремни да учине одлучујући корак.

*Маџари се силом омразили,
опет нису пола задобили.
Растаћемо се ми од Маџара,
да тражимо нашег патријара.*

Још истог поподнева – а зацело ће то бити 12. марта 1899. на дан када је 1177 Сантовчана прешло у православље – у кући народног првака Јаше Проданова, извештача *Браника* чекало је изненађење. О томе Остојић пише следеће: „Наскоро сам добио у руке малу књижицу изленирану за рачуне, са натписом: *Notesz könyv az 1898-dik évré.* (...) У средини наиђем на песме, писане руком Баришином. У какав се прозаичан стан сместише песнички умотвори овога сеоског поете!” Остојић изненађено чита песме Барише Продана, брата домаћина Јаше, о сантовачким догађајима који су претходили преласку у православну веру. Свечани чин је обављен чинодејствијем десетак српских свештеника на челу са протом Љубомиром Купусаревићем и синђелом Георгијем Видицким.

*У хиљаду и осам стотине
деведесет девете године
у држави, зове се Унгарска,
У Сантову у вармеђи бачкој,
у Сантову, у тим благим селу,
сад морамо оставити веру
због неправде и браће Маџара
ми тражимо нашег патријара*

*Јер у овој католичкој вири
ту се, Боже, неједнако мири,
неправди се одолит не може,
сад нас вичњи ти помози, Боже.
У другог се уздати никога
већ у тебе Бога великога.
Тко се у те узда и замоли,
десница га твоја благослови.
Ми мољимо тебе као дица,
да нас твоја помогне десница.
Благослови нашег патријара,
православној вири господара,
свећеника нашег великога,
јер у име влада вичњег Бога.
Сад се к њему оћемо придружит,
јер оћемо вичњем Богу служит.
Вичњи Боже, отвори нам пута,
да се народ у мрак не залута,
удили нам милост твоју свету,
да у труду нашем нас не смету,
јер поштивамо твоје свето име,
да те славит можемо свако вриме.
И покрпти нашег вођу благог,
јер у име ради Бога драгог,
у име Бога и његова сина
Исукрста свима господина.
Вичњи Боже, сад те сви мољимо,
тебе мољит и штоват вољимо,
послушај нас православне нове,
благослови наш труд и послове.*

У стиховима Барише Продана уочљиви су изрази католичке терминологије што се може тумачити тек скорашњим упознавањем православља и његове фразеологије. Он у својим стиховима јавно, замало програмски, иступа у својој намери што се у потпуности подудару са колективном жељом Сантовчана. После поређења напуштеног стада, с вером у Бога, сантовачки народ се опредељује за прелазак у православну веру.

*Услиши нас, Боже троједини
који јесмо у суза долини
друга спаса народ наћ не може,
помози нам виковићњи Боже...
Дви године на јоштер и више
како пастир стадо оставише,
остави га па га купит неће,
издаље га слуша како блече.
Стадо блече и не има мира,
док не нађе правога пастира.
Па кад нови пастир скупи стадо,
он у срцу весели се радо,
стадо оће чувати до краја,
па у срцу он ужива раја.
И стадо, кад пастира угледа,
не боји се ни вука ни медведа.
Тако и ми сада, Боже мили,
дружимо се православној вири.*

Драгомир Дујмов



Јединствена фотографија о прелазу у Сантову 12. марта 1899.

ИЗ НАШЕ

ИСТОРИЈЕ (51)

После Немање

Прилично се мало зна о томе шта се дешавало у Србији оних година када су Стефан Немања, тј. монах Симеон и Сава обнављали, у ствари изнова подизали Хиландар. Као зет византијског цара, велики жупан Стефан имао је пуну подршку Византије, али је та подршка због промена у односима снага значила све мање. Бугарска је у то време поново ојачала и вршила снажан притисак на Византију којој је у Италији претио немачко-римски цар Хенрих VI. У исто време дошло је до промена и у српско-угарском односима. Исте године када је Немања предао власт своме сину Стефану, умро је краљ Бела III (1172-1196). Њега су наследили синови Емерик (Имре) као угарски краљ и Андрија као херцег Далмације и Хрватске. Иако се не зна поуздано, изгледа да је до промене границе између Византије и Угарске дошло већ на почетку владавине цара Алексија III (1195-1203). Вероватно је тада доспео Београд у угарске руке. Поуздано се зна једино толико да су Браничево, Ниш и Велбужд 1198. још били византијски градови. Вероватно се у то време усталила граница између Србије и Угарске у планинском појасу који са севера затвара долину Западне Мораве (Рудник, Маљен итд.). Србија се граничила са Угарском и на другој страни, у пределима између Неретве и Цетине где су се српске покрајине Хум и Крајина граничиле са Хрватском. На тој граници су непријатељства избила већ 1198. године, можда и нешто раније. Херцег Андрија је напао државу великог жупана Стефана и у једној својој повељи се хвалио да је победио Рашку и Хум. Изгледа да су овај продор Угарске омогућили унутрашњи сукоби до којих је дошло између синова Немањиног брата Мирослава. Велики жупан Стефан је подржавао кнеза Андрију, а његов супарник Петар је потражио помоћ у Угарској.

Пошто је моћ Византијског Царства незадрживо опадала, велики жупан Стефан је био принуђен да мења своју политику и да ослонац потражи на другој страни. Када је на папски престо дошао Иноћентије III (1198-1216) он је од њега затражио да му пошаље краљевску круну. Изгледа да је папа био спреман да изађе у сусрет Стефановој молби, али је због оштрог противљења угарског краља овај план тада остао неостварен.

С папом Иноћентијем је ступио у везу и Вукан кога су са римокатоличком црквом повезивали приморски градови којима је владао. И он је затражио круну од папе, иако је краљевску титулу носио од самог почетка када му је Немања поверио на управу „краљевство Далмације и Дукље“.

Предраг Степановић

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Од Сутјеске до Памеле

Да ти завршиш оно сам започео прошле недеље. Дакле, у својим првим контактима са седмом уметношћу страшно сам патио што немам брата као што је Љубиша Самарџић па да, пошто ме погоди немачки метак, онако нариче за мном, али да одмах затим стегне срце и ухвати се у коло јер је око Прозора пао још један део окупиране нам домовине.

Прелазим сам тако у својој машини и Сутјеску и Неретву, све дрхтећи од немачких авиона, мада сам после видео да ми ни на крај памети не би пало да загазим у Неретву. Да не причам колико сам се чудио што није црвена него зелена да зеленија не може бити, и што Сутјеску можеш да прегазиш где и како хоћеш. Плакао сам као киша кад би неко дете на биоскопском платну остало сироче, све мислећи шта ће бити са мном и да ли ми је мајка још на свом месту. Четника сам се плашио толико да и дан данас тежко ступам у контакт са брадатима.

Али, био сам и поносан. Стајао сам изнад Сарајева сав срећан што сам и ја Валтер и мрзо сам Неду Спасојевић толико, да ми сад, кад год видим њену кћерку у неком филму, дође да пропадем у земљу од срамоте. Моја другарица Славица је чак маштала како ће се, када порасте, удати за Бату Живојиновића, све док се касније, у једном другом филму, овај није појавио у неким гађама са рол крагном и давао Штефици Цвек неке непристојне предлоге.

А први пут сам побегао из ђачке колоне „два-по-два“ када су нас четврти пут водили да видимо Кућу цвећа, и отишао да шетам по Кнез Михаиловој. Ту кућу је обилазио цео свет, неки и по више од четири пута, али пошто су нас ђачке водили само по гробљима, мој желудац то више није могао да поднесе. Екскурзију у Јасеновац памтим по томе што сам се исповраћао усред сале у којој су нам приказивали ту јадну, измучену децу. Нису ме пустили да изађем напоље, па су ме после сви гледали попреко.

Касније сам куповао комплете карата за Фест и тако видео да постоје и неки други филмови и да не мора у сваком неко да погине, да не постоје само партизани и Немци него и друге зараћене стране и да ја нисам морао баш увек да будем Бошко Буха или Сирогојно. Сада сам, на пример, могао да седим у Централ парку и масирам Памели Андерсон уморна стопала. Али, то је за неки други живот. Ако га буде.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

75 година од отварања „Коларца“

У недељу, 4. фебруара, навршило се тачно 75 година од отварања Велике сале Задужбине Илије М. Коларца, што ће бити прослављено концертом Клавирског ансамбла Бајнов из Немачке. Реч је о пијанистичком спектаклу четворо уметника, а у том интернационалном друштву је и Марија Кремер-Вуковић. Поводом овога важног датума, 4. фебруара је на Коларцу одржана конференција за новинаре: са мало приче, мало филма и са великом тортом и шампањцем.

Председница Одбора Коларчеве задужбине Олга Милутиновић подсетила је присутне на важну улогу коју је ова кућа имала у културном животу модерног Београда, напоменувши да је „Коларца“ и више од музике са којом га најчешће идентификујемо. Новинарима су се обратили и челни људи институција са којима „Коларца“ има дугу и интензивну сарадњу: Југоконцерта, Београдске филхармоније, Музичке продукције РТС, „Кола“, Музичке омладине Србије и Гитар арт феста.

Српски цртеж у Загребу

У великој дворани Српског културног друштва „Просвјета“ у Загребу 1. фебруара отворена је изложба „Савремени српски цртеж“, на којој је представљено 59 радова ликовних уметника из Србије. Пред бројном публиком изложбу је представио професор Милош Поповић, а у име домаћина и организатора, Већа српске националне мањине града Загреба, учеснике и посетиоце је поздравио председник тог већа Давид Д. Орловић.

Своје радове изложили су академик Душан Оташевић, професори Драган Лубарда и Александар Луковић, Сава Стојков, Томислав Сузеци, Момчило Антоновић, Јанош Месарош, Иван

Миладиновић, Здравко Мандић, Љубомир Кокотовић, Петар Ђурђић, Мирослав Бабић, Милан Тушовић, Жељко Ђуровић, Даница Николић, Драган Вишекруна, и други. Изложба се из Загреба сели у Карловац, а затим у Ријеку, Пулу, Удбину и друга места у Хрватској, где ће се задржавати по две недеље.

Небојша Глоговац нападнут

У Загребу је, 2. фебруара у вечерњим сатима, нападнут београдски глумац Небојша Глоговац. Глоговац је тим поводом изјавио за „Слободну Далмацију“, да том инциденту не би требало придавати велику важност јер су „нападаци на њега будале каквих има и у Београду“. Глоговац је играо већ следеће вечери у представи „Хадерсфилд“, и добио је дуг и громогласан аплауз, као и изврсне критике.

Изложба византијске уметности у САД

Мултимедијална изложба византијске уметности, уз серију предавања најпознатијих византолога из САД и концерт византијске музике, пружа јединствену прилику становницима и посетиоцима америчке престонице да се упознају са овом, за њих мало познатом, културом. Изложба је недавно отворена у Вашингтону, а трајаће све до почетка априла. Професор историје уметности на Принс Џорџ колеџу, Светлана Поповић-Мојсиловић, дошла је на идеју да се упусти у овај озбиљни и амбициозни пројекат и зато што је, у контакту са бројним студентима, схватила како је због удаљености и недоступности неких од најлепше осликаних манастира ова уметност за млађе Американце потпуно непозната. Светлана Поповић-Мојсиловић верује да ће „прва велика изложба о Византији у политичкој престоници света допринети да се актери брзометних домаћих и међународних одлука замисле и предахну пред средњовековним фрескама Балкана“.

...И

ТАЧКА

Љубав

Прелетање авионом изнад града Б. јесте прворазредни визуелни доживљај, поготово оних дана када на небу нема ни једног облачка, па се одлично види све, градска кућа, градски парк, Велика река са мостовима, и возилима на њима, па чак и млада комшиница која се таквим данима обично сунча на горњој тераси нашег солитера, помисли докони и заљубљени песник М, и преко интернета наручи јефтину авионску карту за почетак августа.

Мржња

У стану испод песника М. живи усамљени старац, који мрзи сва годишња доба и све временске прилике, па зими кука због хладноће, због превише снега или због његовог изостанка, лети због претеране жеге или због премало сунца, сунчаним данима призива кишу, предвиђајући дуготрајну сушу и претварање околине града Б. у пустињу, а када коначно падне киша, он пада у очајање и тврди да су се небеса уротила против града, да је на помолу нови потоп и да ће се на ове просторе врагити некадашње море, магла и ветар су му најљући непријатељи, доживљава их као личну увреду, атак на његове реуматичне кости, поледица је за њега казна Божија, а топлеење снега најодвратнија климатска појава, због бара се љути као да их је неко намерно просуо њему на пут, па му, чак, и дуга смета, јер му својом лепотом и раскоши одвлачи пажњу са добро увежба-не мрзовоље.

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Сумрак Косова**

Марти Ахтисари је био у Београду и српској држави предао свој „нацрт“, како је сам назвао за нас судбоносни документ. Сада је на потезу Савет безбедности, који треба да одлучи о коначном статусу Косова. Ахтисари је, алудирајући на Војислава Коштуницу (који је одбио да га прими) рекао и нешто на рачун „неодговорних политичара“ који не штите своје грађане, па то уместо њих мора да ради међународна заједница! „И то је један од принципа, а не само поштовање суверенитета држава“, нагласио је специјални изасланик генералног секретара УН.

За разлику од српског премијера, Ахтисарију се смилуовао председник Борис Тадић, који се сусрео са главним преговарачем УН. „Циљ решења је да постави темеље будућег Косова, стабилно и одрживо“, рекао је Ахтисари у уводном делу обраћања јавности после састанка са председником Србије. Предлог решења предвиђа посебне ставке за заштиту неалбанаца, укључујући гарантовано представљање у влади, судству и скупштини, а одређена самоуправа иде разним секторима, као што је, на пример, здравство. Културна добра су заштићене зоне да би Српска православна црква остала „жива и присутна“, стоји у документу.

Ахтисари је из Београда одлетео у Приштину, где је његов предлог прихваћен као једино праведно и могуће решење.

Из поузданих дипломатских извора сазнајемо да ће билатерални разговори Београда и

Приштине бити настављени 12. фебруара, када ће Марти Ахтисари поново представити свој предлог решења статуса Косова, и да ће трајати до 23. фебруара. Након тога следи период разматрања до 2. марта, када ће бити одржан и последњи састанак. Предлог решења статуса Косова потом ће, у марту, бити послат генералном секретару УН, да би у априлу или мају Савет безбедности УН донео нову резолуцију о Косову и Метохији.

Не треба посебно наглашавати да је званични Београд реаговао „бурно“, што се не може рећи за грађане, који су помало уморни од свега. Суштина је у замршеној дипломатској логици која каже да ће Косово (које је одавно фактички независно од Србије), добити званичну независност, али тек када се за то стекну услови.

Сви који нешто значе у свету, од САД-а, преко НАТО, и ЕУ, држе да је време да оно и формално буде изузето из Србије. Са друге стране, српска мањина, како тај исти свет воли да подвуче, добија до сада невиђен степен аутономије.

Нешто ће, изгледа, добити и уцвелена Србија, за коју се посебно брину Словачка и Шпанија. Ове две владнице ЕУ, слажу се са Ахтисаријем, али такође кажу да „Срби треба да схвате да им је будућност у Европској унији“.

Званичници УН, САД и ЕУ планирају да Ахтисаријев план до краја марта буде усвојен у Савету безбедности и да онда почне прелазни период од три месеца, након којег би Косово постало де факто независно. Да све не иде глатко потрудиће се Руси и Кинези, које Европљани и Американци још нису успели да убеду да у Савету безбедности не блокирају усвајање плана.

ТЕКУЋА ТРАКА**Муке по Цеци**

Власник телевизије „Пинк“ Жељко Митровић, забранио је појављивање певачице Светлане Рајнатовић на програмима своје телевизије. Претпоставља се да је Митровић наредбу издао после сведочења Дејана Миленковића Багзија у Специјалном суду, у коме је овај навео да је Арканова удовица својевремено предложила приданицима Земунског клана да отму Митровића „јер из земље износи паре у цаковима“.

Случајна грешка

Најмоћнија медијска кућа на свету, амерички CNN, упутио је извињење спској држави, јер је у споту којим се рекламирају туристички потенцијали Србије, направљена грешка. Американци су, наиме, уместо српске цркве снимили једну румунску богомољу, док музичка подлога није српска песма већ неки „народњак“ из Казахстана! CNN је обећао да ће за казну бесплатно емитовати двоструко више спотова, јер би српска страна могла да их тужи и добије много новца.

Увређени Турчин

Извесни Ермин К. из Бачког Новог Села ухапшен је због сумње да је писао националистичке поруке, неке и на зиду своје куће?! Како је саопштила новосадска полиција, ухапшени је тако изазивао националну, расну и верску мржњу и нетрпељивост. Он је на више фасада стамбених кућа плавим аутолаком исписивао поруке увредљиве и националистичке садржине. На кући Мухамеда М. написао је „Продати Балија“ и „Продана душа“, на кући Злате К. „Турчини“, а на својој „Турчине“ и „Балијо, умри“.

Путин без наследника

Руски председник Владимир Путин изјавио је прошле недеље на великој годишњој конференцији за новинаре да неће он одређивати ко ће бити следећи шеф руске државе него да ће о томе коначно реч дати руски народ. „Већ много пута сам одговорио на то питање: неће бити никаквих наследника, биће кандидата за функцију председника“, напоменуо је Путин уз опаску: „Ја не владам, ја, једноставно, радим.“ Традиционалној годишњој конференцији за штампу, иначе шестој по реду и највећој до сада, присуствовала су 1.232 акредитована новинара, од чега 870 из Русије и 262 из иностранства.

Спор између Словеније и Хрватске

Прошле недеље, један од словеначких посланика обратио се грађанима своје земље апелом да не летују у Хрватској, због територијалних спорова између те две бивше југословенске републике. Други словеначки политичари упозоравају да је више Словенија потребна Хрватској, него обрнуто, јер Словенија одлучује о хрватској будућности у ЕУ. Хрватски председник Стипе Месић је тим поводом поновио познати став како Хрватска предлаже међународну арбитражу за коначно решење граничног спора на северном Јадрану и да ће Хрватска „признати сваки резултат“ такве арбитраже.

Европска хајка на агенте ЦИА

Обруч европских истражитеља стеже се око америчких агената ЦИА, и њихових европских помагача, који су у илегалним операцијама на тлу држава ЕУ киднаповали лица кад би посумњали у њихову умешаност у ширење терористичких активности. После Италије, где је на захтев јавног тужилаштва у Милану покренут судски процес против двадесетак агената ЦИА, у Немачкој су расписане потернице за тринаесторицом лица, махом америчких држављана, сарадника те агенције, за које се сумња да су били умешани у отмицу Немца либанског порекла Каледа ал Масрија.

ОКО ПЛАНЕТЕ

Извештај међународног научног тима УН о глобалном загревању

Катастрофалне последице загађивања атмосфере

Глобално загревање је „несумњиво“, а кривац је за то „врло вероватно“ човек. Глобална температура ће у следеће две деценије расти за најмање 0,2 степена у просеку у свакој, а потом више, што значи да ћемо до краја овог века имати климатски сасвим другачију планету. У међувремену, свет ће много чешће него досад бити изложен поплавама и сушама, ураганима, и топлотним ударима. Ово је срж прошле недеље званично објављеног извештаја међувладиног панела о климатским променама – групе од 2.500 климатолога и других научника које су окупиле Уједињене нације. Тим је на извештају радио пуних шест година, коначни текст је усвојен консензусом и представља коначну реч коју наука данас може да саопшти о теми која је у завршници прошле и почетком ове године избила у сам врх глобалног дневног реда.

Поједини детаљи извештаја обелодањивани су и раније, а коначни текст – и пратећи резиме од око 20 страна – предочени су прошле недеље у Паризу, и били су главна тема у свим медијима. Коначно усаглашавање је било прилично мукотрпно, а како износе неки британски листови, није протекло без притисака појединих влада да се неке формулације ублаже, па ни без понуда да се у извештају понешто измени, уз надокнаду из благајни великих нафтних компанија.

Компромис је по свој прилици формулација да је главни изазивач глобалног загревања „врло вероватно“ човек, то јест индустријско испуштање у атмосферу гасова који изазивају ефекат стаклене баште. На конференцији за новинаре у Паризу образложено је да се под „врло вероватно“ под-

разумева „90 одсто вероватноће“. То уједно значи и да су научници данас много уверенији у то него што су били пре шест година: у извештају из 2000. стоји да је кривац „вероватно“ човек – вероватноћа је тада измерена са 66 процената.

Извештај је, према првим реакцијама, ставио тачку на дебату да ли су климатске промене привремене или трајан процес и да ли глобално загревање треба напросто игнорисати или нешто озбиљно предузимати. „Овај дан ће бити запамћен као дан када је глобално размишљање о климатским променама умерено од дебате ка акцији“, изјавио је Ејчим Штајнер, извршни директор Програма УН за природну околину. „Фокус ће сада бити померен од дилема шта изазива климатске промене, на питање шта на земљи можемо да урадимо по том питању“.

Најуморнији закључак извештаја је да ће се загревање наставити чак и у случају да се испуштање угљен-диоксида, главног кривца за „стаклену башту“, заустави на нивоу из 2000, зато што ће оно што је већ доспело у атмосферу тамо остати још веома дуго. Један од налаза је и да је утицај индустријских гасова на клима у последњих 15 година порастао за 20 одсто.

Климатолози су понудили четири различита сценарија о томе шта ће се с климом догађати до краја овог века. По најблажем, до 2100. просечна температура ће порастати за 1,8 степени, по средњем за 4, а по најдрљем за 6 (разлика између данашње просечне температуре и оне из леденог доба је иначе 5 степени). Ниво светских мора ће због тога порастати између 15 и 58 сантиметара, зависно од сценарија који се обистини.

Можда је најреалнији коментар о свему дао Пол Валдез, професор физичке географије са Бристолског универзитета, учесник у овом пројекту: „Извештај показује да се промене у нашој клими збивају брже него што је очекивано, али није сувише касно. Биће зато од највеће важности оно што ће се предузети у следећих неколико година. Могуће је смањити емитовање штетних гасова без угрожавања наших економија и мењања нашег начина живота, али у акцију морамо да кренемо одмах.“

ЕКО

НОМИЈА

Бум на Београдској берзи

Ценовни бум на Београдској берзи од почетка трговања у овој години, за последицу има брзи раст оба индекса акција, који из дана у дан постиже нове историјске максимуме. Међутим, док берзански акционари са задовољством трљају руке, јер се вредност њихове имовине и капитални добити повећавају, аналитичари подсећају на то да је на српској берзи и раније било сличних ценовних еуфорија, након којих би долазило до наглог хлађења на тржишту.

Српско тржиште капитала, које је у експанзивном развоју, још није довољно ликвидно, па је стога његов имунитет на евентуалне потресе слаб. Због оскудице квалитетних хартија и по количини и по асортиману понуда није довољна да подмири нарастајућу тражњу, па би у условима прегревања ценовника држава требало да подржи иницијалне јавне понуде и изношење новоемитованих акција садашњих јавних предузећа на берзу, чиме би прикупила свеж капитал за њихово реструктурисање и развој, утврдила њихову тржишну вредност и цену, и допринела уравнотежењу понуде и тражње на тржишту капитала.

На загревање ценовника власничких хартија од вредности, према мишљењу стручњака, утиче више чинилаца, међу којима је први тај што инвеститори настоје да се докопају акција фирми за које верују да су профитабилно пословале у прошлој години. У настојању да дођу до добре робе пре крајњег рока за подношење извештаја о лањском пословању који истиче 28. фебруара, купци акција подижу тражњу, а тиме и цене финансијске берзанске робе. Питање је, међутим, колико раст цена реално одражава финансијске перформансе фирме чијим акцијама се тргује, због чега би инвеститори увек требало да сачувају трезвеност, имајући у виду то да тржиште увек испегла све екстреме у ценовницима и сведе их на економски оправдан ниво.

Адреналин за цене акција долази и из политичке сфере, а не само економске, сматрају стручњаци. После избора странци су поново масовно почели да опседају српско тржиште капитала, јер је након објављивања резултата јасно да је већина народа опредељена за наставак реформског курса и евроатлантских интеграција. За инвеститоре није без значаја ни најава докапитализација и евентуалних преузимања неких домаћих банака, али ни то да се ускоро очекује улазак првих домаћих инвестиционих и пензионих фондова који ће додатно повећати тражњу. У том случају ранија куповина акција би могла бити веома исплатив посао, јер обезбеђује сигуран капитални добитак.

Због неразвијеног корпоративног управљања, које, између осталог, подразумева обавезу емитента да редовно информира власнике и инвестициону јавност о пословању фирме, али и о свему што би могло да утиче на инвестициону одлуку, акционари и купци на Београдској берзи су принуђени да се често ослањају на бајате податке из Проспекта, информације из медија и на гласине, као и на инсајдерске вести из фирми.

Аналитичари сматрају да више нема много акција чија је тржишна вредност потцењена, тако да увек постоји опасност да се, након усвајања годишњих извештаја, или после куповине на основу неформалних сазнања о наводној исплативости улагања покаже да су робу купили по неореално високој цени. Ипак, велики број инвеститора се ослања на коцкарску срећу, у уверењу да је у берзанској коцкарници цена већине хартија још испод реалне и да је неминовно њихово покупљење, а тиме и добит.

То уверење, барем до сада, показало се оправданим у великом броју случајева, тако да су улагачи и власници акција углавном профитирали, али је питање докле се могу ослањати на ћораву срећу у условима у којима је корпоративно управљање неразвијено, званично берзанско тржиште, односно листинг још није прорадио, а рејтинг компанија не постоји, јер нема ни рејтинг организација.

КРИВО

ОГЛЕДАЛО

Из саопштења владе Србије поводом отказивања састанка Ахтисари – Коштуница

Из саопштења српског Министарства иностраних послова

„Економист” (Лондон)

Велимир Илић,

лидер Нове Србије и министар у Влади Србије

УГАО ЗА

СМЕХ

Вицеви о Перици

Поп учи клинче веронауци и покушава их заинтересовати за Божју креацију. Поп:

– Децо, ја ћу вам описивати ствари, а ви погодите шта је то. Јел’ може?

Клинци:

– Можеееее...

Поп:

– Ево овако, има лепо смеђе крзно, живи у крошњама дрвећа и закопава лешнике у земљу. Шта је то?

Клинци тупо гледају у попа, гледају се међусобно и слежу раменима. Поп:

– Ево, сад ћу мало боље описати: има лепо смеђе крзно, прелеп китњаст реп, слатке зубиће – секутиће, скакуће у крошњама дрвећа и закопава лешнике у земљу. Шта је то?

Клинци опет тупо гледају у попа, гледају се међусобно и слежу раменима. Поп:

– ’Ајде ти реци, Перице, шта ти мислиш, шта је то?

Перица устаје, несигурно гледа око себе и каже: – Па... Ја знам да је тачан одговор Исус, али ми јако вуче на верерицу!



Звони поштар на врата и отвара му Перица са цигаретом у устима у флашом вотке у руци.

Поштар:

– ’Ао, јесу ли ти родитељи код куће?

Перица:

– А шта мислиш?



Отац пита Перицу:

– Шта сте данас радили у школи?

– Па, на хемији смо учили о експлозивним материјалима.

– А шта ћете сутра радити у школи?

– У којој школи?

СРПСКА

ПОШТА

Тражи се отац

20

Братислав Вељић

БалканФест

БалканФест ће се по први пут у Мађарској, у главном граду Будимпешти одржати, **23. фебруара (петак) 2007.** године у клубу „New Orleans Music Club” (1066 Budapest, Lovag u. 5.)

Програм:

- у 20.30 часова премијера македонског филма „Шампиони о Шутка” (рекордери из највећег циганског града на Балкану).

- у 22.30 часова – „Кобра”, трубачки оркестар из Србије – победници Драгачевског сабора трубаџа у Гучи

- од 01.00 – 05.00 часова ЈУ-журка: „Dj Maccity”.

По повољним ценама чекају вас свежи буреџ, црногорско вино, узо и коктели. Улазница: 1500 фт.

Радио Срб

Дана **2. фебруара** својим првим једносатним издањем, састављеним од разних говорних прилога, јавио се Радио Срб – интернет радио српске заједнице у Мађарској. Радио Срб ће се, од сада, редовно јављати петком од 17 до 18 часова. Интернет радио српске заједнице у Мађарској може се слушати на сајту: www.szerb.hu

Балканска музика – плесачница

20. фебруара, са почетком у 20 сати

Музичка кућа „Fonó”. Свира оркестар „Право” (Budapest, XII Sztrégova u. 3.)

Плесачница, српска музика у Сегедину

14. фебруара 2007. од 18.00 сати

у Дому мањина плесачница под руководством Кристифора Брцана свира оркестар „Банат”

Покладне буше у Мохачу

Приредбе од 15. до 19. фебруара, у центру Мохача

15. фебруара, од 15 сати – програми за децу

16. фебруара, од 16 сати – отварање изложбе у Уреду самоуправа

17. фебруар, од 14 сати – скуп буша, од 20 сати плесачница мањина (хрватске, српске, босанске и мађарске игре)

18. фебруар, од 9 сати – вешар народне радности, фолклорни програм. Поред осталих учествују: КУД „Јован Лазић” из Хрватске, „Весели Сантовчани” Ансамбл Вујичић.

Хуманитарни бал у Десци

У организацији Јужномађарске префектуре РСО-а и дешчанске Српске самоуправе **24. фебруара 2007. с почетком у 19 сати** у Спортској хали. Цена улазнице са вечером је 6.000 фт. по особи.

Мени: специјалитети мађарске и српске кухиње. У поноћ томбола. Приход од бала намењен је обнови дешчанске Српске православне цркве.

Програм: У суботу од 10 сати уз пратњу туристичког водича могу се погледати знаменитости села Деске, католичка црква, дворца Герлице, српска православна црква и Сеоски дом. Поподне од 17 сати вечерње у српској православној цркви. Главни покровитељи приредбе: Др Иштван Ујхелји, државни секретар и Боривој Рус, директор Културног и документационог центра Срба у Мађарској.

Пријаве се могу слати до 10. фебруара. Золтан Нађ: 30-740-1849, Јожеф Шимиц: 62-571-584, 20-421-8436, Кристифор Брцан: 30-851-7868.

Пријава на факултет за учитеље и васпитаче

Учитељски факултет у Будимпешти поред учитељског смера ове године први пут покреће и смер за српске васпитачице (забавиље). Рок пријаве: **15. фебруар 2007.** Услов: средњошколска спрема. Пријавити се могу и они који су раније матурирали, средњошколци који ће ове године матурирати, као и страни држављани са нострификованом средњошколском дипломом. За детаљније информације обратити се Марији Ластић – Министарство просвете и културе, тел.: 473-7751

Адреса институције:

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvőképző Főiskolai Kar, 1126 Budapest, Kiss János altábornagy u. 40.

На пријавни лист обавезно написати: szerb nemzetiségi szakirány

Помажите своју Цркву и најстарију српску задужбину

Српска православна Епархија будимска захваљује Вам на добровољном прилогу који сте у виду 1% од Вашег пореза на лични доходак упутили нашој Цркви.

Поред духовно-богослужбеног рада, наша Епархија има и огромну одговорност када се ради о обнови и одржавању храмова који чувају велико црквено-уметничко благо и као талије сведоче о нашем историјском трајању на овим просторима.

Све то тражи далеко веће материјалне жртве него што је Епархија будимска у могућности сама да донесе.

Молимо, зато и ове године упутите 1% Вашег пореза на лични доходак на име Српске православна Епархије будимске.

Сваки, па и најмањи прилог Црква ће примити са захвалношћу.

Thököly Száva Alapítvány – adószám: 18661208-1-13
Budai Szerb Ortodox Egyházmegye – technika szám: 0420

Недељни лист Срба у Мађарској. Адреса: Српске народне новине, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретарредакције: Милица Вукајловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Рошков. Финансира се на основу мањинског законика из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес Кфт. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. – Технички руководиоца: Карољ Сабо. ↔ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.snn.hu E-mail: stepanov.milan@gmail.com

HU ISSN 1215-072 x



Агенти у мантијама

Чешка католичка црква, натерана скандалима у суседној Пољској, стидљиво се упушта у лустрацију својих свештеника.

Заједно са полицијом, тамошња црква формирала је комисију која треба да се обрачуна са агентима у мантијама.

Поглавар Чешке католичке цркве, кардинал Милослав Влк, договорио се са министром унутрашњих послова Иваном Лангером и историчарима о пројекту „Отворена прошлост“.

Црквени и лаички историчари у посебној комисији, по угледу на пољске, требало би да у досијейима бивше комунистичке тајне полиције СтБ провере прошлост свештеника и да ли су се, као четрдесеторица црквених великодостојника за које се зна, окаљали добровољном сарадњом.

„Није свако имао дар да постане херој и многи су потписали сарадњу. Али СтБ је била врло сурова и сада треба да објективно проучимо на који начин су натерани на сарадњу и да ли су евентуално неке нанели штету“, казао је кардинал Влк.

Чешка Бискупска конференција издала је недавно апел у коме је затражила од Чеха да имају разумевања за свештенике који су подлег-

ли СтБ-у и да они пре заслужују сажаљење.

Према проценама историчара који документују злочине комунизма, у Чешкој је са СтБ-ом сарађивао сваки десети свештеник, а најпознатији је случај бискупа Франтишка Лобковица, који упркос прошлости агента одбија да напусти своју бискупију.

На помисао да је боље да црква сама разоткрије некадашње комунистичке агенте у својим редовима него да то чине медији, чешке католике навела је јануарска афера са бламажом око новизабраног варшавског митрополита Стањислава Вјелгуса.

Њега је тек папа Бенедикт XVI натерао да поднесе оставку када је демонстративно у последњем тренутку отказао његово устоличење због тога што је Вјелгус био комунистички агент и лагао о томе Пољацима и Ватикану.

После тога сви пољски бискупи затражили су да посебна лустрациона комисија Пољске католичке цркве, основана прошлог лета, у сарадњи са Институтом памћења народа провери досијее о њима у архивима тоталитарне државне безбедности и специјалних служби.

„Свети синод” ЦПЦ

Самозвана „Црногорска православна црква” основала је свој синод и одредила седишта појединих епархија.

За седишта епархија ЦПЦ је одредила манастире који су у саставу Српске православне цркве. Будући да тим манастирима управља Митрополија црногорска Српске православне цркве, Синод ЦПЦ је за седишта епархија одредио привремена седишта.

Пренета је порука ЦПЦ верницима да буду стрпљиви у очекивању да се Српска православна црква „повуче из узурпираних манастира и цркава”.

Црногорску православну цркву не признаје већина православних цркава, а признале су је пре више од десет година Украјинска православна црква, Руска загранична црква, Италијанска православна црква и Бугарска православна црква.

Подвала и превара

Подгорички парох Српске православне цркве Велибор Цомић оценио је да обнављање синода Црногорске православне цркве представља „још једну у низу превара и подвала”.

Он је рекао да се ради о „новој у низу од рашомонијада и покушаја да се Црна Гора од благословене земље претвори у сметлиште анатемисаних и проклетству предатих распопа”.

Офанзива владике Артемија

Епископ рашко-призренски Артемије састао се у Бриселу с председником Европског парламента Ханс-Петером Изетрингом и том приликом му пренео да је за Србе „сваки облик отцепљења Косова од Србије апсолутно неприхватљив”.

Он је упозорио Петеринга да је нацрт резолуције о независности Космета, који се могао чути у европском парламенту, „провокативан и да не води ка решењу”, већ да долази „у најгорем могућем тренутку и да прејудуцира то решење”. Петеринг је са своје стране пренео новинарима да је „за постизање решења неопходно чути све стране” и да је у том контексту „веома задовољан” што је имао прилике да чује ставове Владике Артемија.

Састанку су присуствовали и организатори посете из Института 4С и вашингтонског Америчког савета за Косово.

Директор Института 4С Предраг Ђеранић пренео је Петерингу оцену да би „усвајање резолуције о независности Косова имало изузетно лоше последице по европске интеграције Србије, јер би грађани Србије стекли утисак да је Европска унија та која стоји иза отимања дела српске територије”.

„Такође, неприхватљиво је да се Косову пружи независност да би имало приступ међународним финансијским институцијама и европским интеграцијама (...) То се све може урадити и с Косовом као делом Србије”, нагласио је Владика Артемије.

На крају посете, 2. фебруара у просторијама Института 4С у Бриселу, одржана је конференција за штампу Владике Артемије, отворена изложба „Косово – иди и види”, у организацији Православног центра из Беластока (Пољска).

„На изворима Европе”

Његова светост патријарх српски Павле примио је у Патријаршији у Београду аутора књиге „На изворима Европе” кардинала Томаша Шпидлика, поводом изласка из штампе српског издања ове књиге и њене промоције – саопштено је из Српске православне цркве.

У делегацији су, осим Шпидлика, који је дугогодишњи предавач на Источној факултету у Риму, били и папски нунције у Београду монсијор Еугенио Сбарбаро и надбискуп београдски Станислав Хочевар.

„Дајући благослов за одржавање предавања у вечерњим сатима на Богословском факултету, патријарх Павле је пожељно свом госту добро здравље, молећи га да исто пренесе и папи Бенедикту Шеснаестом”, стоји у саопштењу СПЦ.

Кардинал Шпидлик је словенског порекла, из некадашње Моравске, а цео свој живот је, по сопственом казивању, посветио изучавању источ-

не духовности, како светих отаца Цркве, тако и савремених богослова и мислилаца Хомјакова, Соловљева и других, са жељом да предочи савременој Европи све богатство и вредности словенског духовног и културног наслеђа.

У књизи „На изворима Европе”, која садржи десет огледа, Шпидлик износи своју идеју, односно поруку и предлог Европи да, ако стварно жели да продише „са оба плућна крила”, мора неизоставно да пронађе сопствено срце, јер је у противном као целине никада неће бити.

„Неће бити среће све док се одржава у бити лажна супротстављеност наводно рационалног Запада и сентименталног Истока. Европи је потребна нова култура срца која неће бити никаква емоционална сентименталност, већ способност, слух за спознавање духовне стварности” – наводи Шпидлик у књизи, чије изводе преноси СПЦ.